

Ի՞նչ ԱՆԵԼ

գիտագործնական խորհրդատու

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴԻ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ԵՎ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ
ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Վճարես

ԻՆՉ ԱՆԵԼ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

գիտագործնական խորհրդաժողով

ԱՄՏԱՐԵԱ

Երևան

2018

ՀՏԴ 330.34(479.25):06

ԳՄԴ 65

**Հրատարակությունը երաշխավորել է
ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի
գիտական խորհուրդը**

**Գրքի հրատարակումը նախաձեռնել և տպագրությունը հովանավորել է
Հայաստանի արդյունաբերողների և գործարարների միությունը**

Խմբագիր՝ Լուսյա Մեհրաբյան

Ինչ անել. Հայաստանի տնտեսության զարգացման արդի հիմնա-
խնդիրները և ռազմավարական ուղղությունները: Գիտագործնական
խորհրդաժողով / Խմբ.՝ Լուսյա Մեհրաբյան: Եր.: Անտարես, 2018.–
148 էջ:

Հոդվածների ժողովածուն հայ տնտեսագետների կողմից կատարված
հետազոտական և գիտավերլուծական աշխատանքի արդյունքում առա-
ջարկվող լուծումներ են տարաբնույթ այն խնդիրների վերաբերյալ,
որոնք ՀՀ անկախության տարիներին ձևավորվել են նոր տնտեսական
համակարգը կայացնելու և շարունակաբար բարեփոխելու գործընթա-
ցում: Խորհրդաժողովի քննարկմանը ներկայացվող տնտեսագիտական
խոսքին կգումարվեն նաև անվանի գործարարների և պետական կառա-
վարման համակարգի ներկայացուցիչների գործնական աշխատանքի
փորձառությունն ու ակնկալիքները:

ISBN 978-9939-76-332-3

Անտարես

© ՀԱԳՄ, 2018
© ԵՊՀ տնտեսագիտության և
կառավարման ֆակուլտետ, 2018
© Անտարես, 2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբանի փոխարեն	5
Արսեն Ղազարյան, Հայկ Սարգսյան	
ՀՀ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ. ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	7
Իշխանության գերինդիքը սահմանադրականության մակարդակի բարձրացումն է	9
Հայկ Սարգսյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի դեկան, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
ՀՀ տնտեսության պետական կառավարման համակարգի բարելավման հիմնական ուղիները	17
Աշոտ Մարկոսյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
Հասարակական նոր պայմանագրի հարցի շուրջ	28
Վահագն Խաչատրյան, տնտեսագետ	
Ինստիտուցիոնալ վերափոխումների արդի առանձնահատկությունները ՀՀ-ում	37
Ռուբեն Գևորգյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
ՀՀ տնտեսության արդի բնութագրերն ու զարգացման հիմնախնդիրները	43
Բագրատ Ասատրյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ	
ՀՀ տնտեսական զարգացման հայեցակարգային հիմնախնդիրները	51
Գագիկ Վարդանյան, ՀՊՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
Երկրների բազմաբնույթ վերափոխումների համեմատական արդյունավետության գնահատումը և վերլուծությունը	60
Սամսոն Դավոյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
Հայաստանի Հանրապետության մակրոտնտեսական և ֆինանսական իրավիճակի փոփոխման միտումները	71
Վիլեն Խաչատրյան, ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի կառավարման ամբիոնի վարիչ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ	

ՀՀ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ. ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ԵՎ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ	77
«Մեծ մետաքսե ճանապարհ» ծրագրին Հայաստանի ինտեգրման հնարավորությունները	79
Վարդան Բոստանջյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
Ուղղակի հարկերի արդիականացումը ՀՀ-ում	88
Էդուարդ Սանդոյան, Հայ-Ռուսական համալսարանի տնտեսագիտության և բիզնեսի ինստիտուտի տնօրեն, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
Ազգային հարստությունը որպես տնտեսության կապիտալացման աստիճանի գնահատման հիմնական ցուցանիշ	95
Աշոտ Մարկոսյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, Էլյանորա Մաթևոսյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ, տնտեսագիտության թեկնածու	
Ավելացված արժեքի աճի ապահովման կայուն արտահանման գործոնը	107
Արամ Առաքելյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության ֆակուլտետ, տնտեսագիտության մեջ մաթեմատիկական մոդելավորման ամբիոնի վարիչ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
ՀՀ վարկային շուկայի կառավարման արդի վիճակը. հիմնախնդիրներ և մարտահրավերներ	120
Խորեն Մխիթարյան, ՀՊՏՀ գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ, տնտեսագիտության դոկտոր	
Ներդրումային միջավայրի բարելավման արդի խնդիրները ՀՀ-ում	127
Հայկ Մնացականյան, ԵՊՀ տնտեսագիտության ֆակուլտետի ֆինանսահաշվային ամբիոնի վարիչ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր	
Փոխադարձ ներդրումները ԵԱՏՄ երկրներում. հետահայաց վերլուծություն	132
Իրինա Պետրոսյան, Հայ-Ռուսական համալսարանի տնտեսագիտության տեսության և անցումային շրջանի տնտեսության հիմնախնդիրների ամբիոն, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ	
Արժույթային փոխարժեքի ձևավորման հիմնական գործոնների գնահատումը Հայաստանում	139
Էդուարդ Սանդոյան, Հայ-Ռուսական համալսարանի տնտեսագիտության և բիզնեսի ինստիտուտի տնօրեն, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, Մարիամ Ոսկանյան, Հայ-Ռուսական համալսարանի էկոնոմիկայի և ֆինանսների ամբիոնի վարիչ, տնտեսագիտության դոկտոր, դոցենտ, Անի Գալստյան, Հայ-Ռուսական համալսարանի հայցորդ	

ՆԱԽԱԲԱՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

Մեր երկրի տնտեսության շեշտակի վերելքն առաջիկա տարիներին իրատեսական է, որի հասանելիությունը էապես պայմանավորված է լինելու վաղվա օրվա նկատմամբ վստահությամբ ու արդյունավետ տնտեսվարման մեր կարողունակությամբ:

Ինքնիշխանության պարագայում էլ այլ երկրների հետ խորը տնտեսական ինտեգրումը այլընտրանք չունի: Փոքր և բաց տնտեսությամբ մեր երկրին աշխարհաքաղաքական վերադասավորումների ներկա փուլում բնորոշ է տնտեսական փոխլրացման խորացող քաղաքականությունը: Ստեղծվել է աննախադեպ իրավիճակ, երբ Հայաստանի Հանրապետությունը կամրջող դերակատարում կարող է ստանձնել բարեշրջվող Եվրամիություն-Հայաստան-Եվրասիական տնտեսական միություն հարաբերություններում: Ավելին՝ այդ հարաբերությունները ինտենսիվորեն կարող են ծավալվել նաև մեզ բարեկամ-հարևան և այլ երկրների հետ:

Հաջորդ հիմնարար խնդիրն արդյունավետ տնտեսության կառուցումն է: Երկարատև կայուն տնտեսական աճին ուղղված քաղաքականությունը կարող է իրագործվել հասարակական ընտրության հիմքի վրա կառուցվող՝ մեր միաբան ու համահավաք կազմակերպվածությամբ, դրանով իսկ մեր տեղը ամրագրելով առաջավոր հասարակությունների ընտանիքում: Կառավարության, գործարար միջավայրի և ակադեմիական շրջանակների սերտ համագործակցությամբ է միայն հնարավոր երկրում իրագործել արդյունավետ վերափոխումներ:

Ոչ ստանդարտ իրավիճակներում կողմնորոշվելու և կազմակերպվելու մեր բացառիկ ունակությունները թույլ են տալիս հիշատակել իսլանդացի տնտեսագետ Թ. Էգերսթոնի այն ընդհանրացումը, ըստ որի «տնտեսական աճը և երկրի զարգացումը հիմնականում կախված չեն գոյություն ունեցող կառավարության տիպից, եթե գործարքային ծախսերը տնտեսական և քաղաքական ասպարեզում հավասար են գրոյի: Սակայն, եթե գործարքային ծախսերը դրական են, ապա իշխանության բաշխումը երկրի ներսում և նրա իրավաստեղծ կազմակերպությունների ինստիտուցիոնալ կառուցվածքը նրա զարգացման կարևորագույն գործոնն են»: Նշենք, որ գործարքային ծախսերը, որոնք ներառում են ծրագրերի ընդունման, որոշումների կայացման ու բանակցությունների վարման, փոփոխությունների ու գործարքի պայմանների վերանայման, վիճելի հարցերի լուծման, պայմանավորվածությունների պահպանման և այլ ծախսերը, առաջանում են շուկայում (շուկայական գործարքային ծախսեր), կազմակերպություններում (կառավարչական ծախսեր) և կառավարության մակարդակում: Օպտիմալ

կառավարման համար գործարքային կամ, այլ կերպ, «շփման ուժի հաղթահարման» ծախսերը պետք է կարողանալ առավելագույնս կրճատել տնտեսական ու քաղաքական բոլոր բաղադրիչներով՝ շուկայում, կազմակերպություններում և կառավարության մակարդակում (քաղաքական գործարքային ծախսեր): Տնտեսական քաղաքականություն իրականացնողների կողմից այս երաշխավորություններին հետևելը և դրանք կյանքում կենսագործելը, թերևս, ձեռքբերումների ու վերելքի գրավական է: Իսկ որքան առավել ու հետևողական լինի կենսագործումը, այնքան շեշտակի կլինի վերելքը:

«Հայաստանի տնտեսության զարգացման արդի հիմնախնդիրները և ռազմավարական ուղղությունները» վերտառությամբ խորհրդածողովին ներկայացվող սույն ժողովածուն խնդիր ունի իշխանությանը ներկայացնելու (թեզերի տեսքով), թեկուզև ընտրովի ու հատվածային, սակայն, հեղինակների կարծիքով, խիստ կարևոր ու հանգուցային տեսակետներ, որոնք ուղղված են երկրում գործարար միջավայրի բարելավմանը, ստեղծագործ աշխատանքի խթանմանը և, վերջապես, որոշումների կայացման հիմնավորվածության աստիճանի բարձրացմանը:

Հարցադրումները կարող են օգտակար լինել կառավարության սոցիալ-տնտեսական ամբողջական ու ոլորտային զարգացման հայեցակարգերի ու ծրագրերի մշակման գործընթացում:

Հայաստանի արդյունաբերողների ու
գործարարների միության նախագահ
Արսեն Ղազարյան

ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման
ֆակուլտետի դեկան, պրոֆեսոր
Հայկ Սարգսյան

ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԲԱԶՄԱԲՆՈՒՅԹ ՎԵՐԱՓՈՒՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սամսոն Դավոյան

ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ
տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
samsondavoyan2014@gmail.com

«Փոփոխությունները կյանքի օրենք են: Եվ նրանք, ովքեր նայում են միայն անցյալին կամ միայն ներկային, անպայման բաց կթողնեն ապագան»:

Ջոն Ֆիցջերալդ Քենեդի

Համաշխարհային տնտեսության բազմաբնույթ փոփոխությունները, որոնք տեղի են ունենում աշխարհաքաղաքական, բնապահպանական, սոցիալական և այլ օբյեկտիվ ու սուբյեկտիվ գործոնների էական ազդեցությունների շնորհիվ, լուրջ մարտահրավերներ են ներկայացնում տարբեր երկրների իշխանություններին և հասարակությանը: Դրանց դիմակայելու նպատակով նրանք մշակում և իրականացնում են ռազմավարական, հայեցակարգային, հեռանկարային, ընթացիկ և այլ տարաբնույթ ծրագրեր: Սովորաբար, այդ ծրագրերի իրականացումն ուղղորդվում է բազմաբնույթ վերափոխումների մշակմամբ և գործնական կիրառմամբ: Յուրաքանչյուր երկրի համար գիտագործնական նշանակության կարևոր խնդիր է այն, թե ինչ համեմատական արդյունավետությամբ են մշակում և իրականացնում համապատասխան վերափոխումները զարգացման համարյա նույն մակարդակում գտնվող երկրները: Ինչպես միջազգային (Համաշխարհային բանկ, Արժույթի միջազգային հիմնադրամ, Միավորված ազգերի կազմակերպություն), այնպես էլ ոչ կառավարական կազմակերպությունների կողմից (Համաշխարհային տնտեսական համաժողով, Ժառանգություն հիմնադրամ և այլն) մշակվում են բազմաթիվ համաթվեր (համաշխարհային մրցունակության, տնտեսական ազատության, ժողովրդավարության և այլն), որոնք ներկայացնում են տարբեր երկրներում իրականացված վերափոխումների առանձին ուղղությունները: Սակայն այդ համաթվերն ամբողջական պատկերացում չեն տալիս երկրներում իրականացված բազմաբնույթ վերափոխումների բոլոր ուղղությունների վերաբերյալ:

ԵԱՏՄ երկրներում իրականացված սոցիալ-տնտեսական վերափոխումների արդյունքների համեմատական արդյունավետության գնահատման նպատակով մեր կողմից մշակվել է նոր մեթոդաբանություն, որը հնարավորություն է ընձեռում ինչպես դինամիկայում (2007-2017թթ.), այնպես էլ առանձին տարիների կտրվածքով գնահատելու յուրաքանչյուր երկրում իրականացված բազմաբնույթ վերափոխումներն ըստ մեր կողմից ընտրված մասնակի համաթվերի, որոնք իրենց քանակական արտահայտությունն են գտել տարբեր միջազգային և ոչ կառավարական կազմակերպությունների կողմից հրապարակված զեկույցներում:

Առաջարկված նոր մեթոդաբանության հիմնական խնդիրն է միավորել ԵԱՏՄ երկրներում իրականացված տարաբնույթ վերափոխումներն արտահայտող վերոնշյալ մասնակի համաթվերը մեկ ընդհանուր /ազդեցացված / համաթվում, որն իր կազմի մեջ մտնող մասնակի համաթվերի շրջանակներում կարտահայտի ընդհանուր վերափոխումների համեմատական արդյունավետությունը:

Նշված մեթոդաբանական խնդրի լուծման նպատակով օգտագործվել են տարբեր էկոնոմետրիկ մեթոդներ (գլխավոր բաղադրիչի, պանելային ռեգրեսիայի, կլաստերային և գործոնային վերլուծությունների, նեյրոնային ցանցերի և այլն), ինչպես նաև տարբեր ծրագրային փաթեթներ /Eviews, SPSS, MATLAB և այլն/, որոնց օգնությամբ ստացել ենք ընդհանրական /ազդեցացված/ համաթվի մաս կազմող որոշակի հայտանիշների հիման վրա մեր կողմից ընտրված մասնակի համաթվերի տեսակարար կշիռները, և հաշվարկել, գնահատել և իրականացրել ենք համեմատական վերլուծություն ԵԱՏՄ երկրների համար:

ԵԱՏՄ երկրների սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական համակարգերի վերլուծության շրջանակներում այդ երկրների համար հաշվարկվել է 2012-2017թթ. համար վերափոխումների ընդհանրական համաթիվը՝ համապատասխան երեք մակարդակներով՝ մասնակի համաթվեր /17/, հենասյուններ /13/ և ցուցանիշներ /654/:

Մեր կողմից մշակված վերափոխումների ընդհանրական համաթվի մասնակի համաթվերն են.

- Համաշխարհային մրցունակության համաթիվ,
- Գործարար ակտիվության համաթիվ,
- Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվ,
- Տնտեսական ազատության համաթիվ,
- Մարդկային զարգացման համաթիվ,
- Ժողովրդավարության համաթիվ,

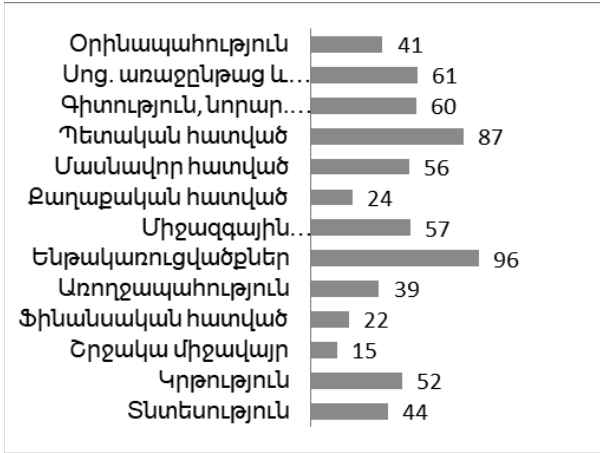
- Համաշխարհայնացման համաթիվ,
- Համաշխարհային նորարարության համաթիվ,
- Խաղաղասիրության համաթիվ,
- Բարգավաճման համաթիվ,
- Շրջագայությունների և զբոսաշրջության մրցունակության համաթիվ,
- Բնապահպանության արդյունավետության համաթիվ,
- Գենդերային անհավասարության համաշխարհային համաթիվ,
- Ցանցային պատրաստվածության համաթիվ,
- Փողերի լվացման, ահաբեկչության ֆինանսավորման համաթիվ,
- Սոցիալական առաջընթացի համաթիվ,
- Միջազգային առևտրում ներգրավվածության համաթիվ:

Վերափոխումների ընդհանրական համաթվի հենասյուններն են.

- ենթակառուցվածքներ,
- Ֆինանսական հատված,
- մասնավոր հատված,
- պետական հատված,
- օրինապահություն,
- կրթություն,
- տնտեսական զարգացում,
- գիտություն, նորարարություններ և տեխնոլոգիա,
- շրջակա միջավայր,
- առողջապահություն,
- քաղաքական հատված,
- միջազգային առևտուր և ծառայություններ,
- սոցիալական առաջընթաց, զարգացում և աշխատուժ:

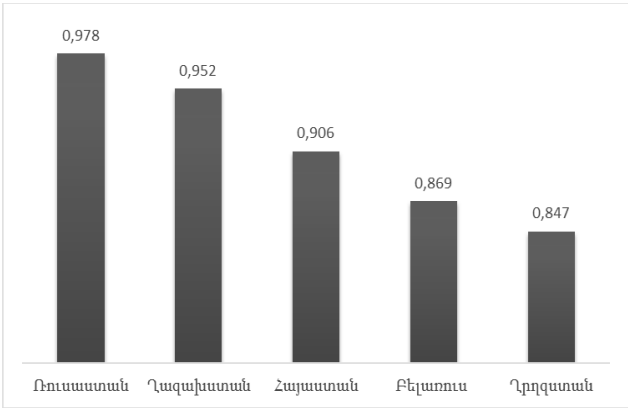
Վերափոխումների ընդհանրական համաթվի առավել մեծ թվով ցուցանիշներ պարունակող հենասյունը ենթակառուցվածքներ հենասյունն է՝ կազմված 96 ցուցանիշներից /տես *գծապատկեր 1/*: Հենասյան ցուցանիշներից են տեղեկատվական և հեռահաղորդակցական տեխնոլոգիաները (ՏՀՏ), ճանապարհային, երկաթուղային, ծովային և օդային տրանսպորտային ենթակառուցվածքների որակը, ՏՀՏ կիրառելիությունը գործարար հարաբերություններում, փոստային ծառայությունների որակը և այլն:

Գծապատկեր 1. Վերափոխումների ընդհանրական համաթվի հենասյուններում ներառված ցուցանիշները

Հենասյունների վարկանիշային միավորների միջինացման արդյունքում ստացել ենք վերափոխումների ընդհանրական համաթիվը ԵԱՏՄ երկրներից յուրաքանչյուրի համար: Ստորև ներկայացնում ենք վերոնշյալ մեթոդաբանությամբ 2012-2017թթ. համար վերափոխումների ընդհանրական համաթվի հաշվարկման արդյունքները ԵԱՏՄ երկրների համար: Նշենք, որ որքան վարկանիշային միավորը մոտ է 1-ին, այնքան վերափոխումներն առավել բարձր արդյունավետությամբ են իրականացվել (տես *գծապատկեր 2*):

Գծապատկեր 2. Վերափոխումների ընդհանրական համաթվի վարկանիշային միավորները ԵԱՏՄ երկրներում 2012-2017թթ.-ին

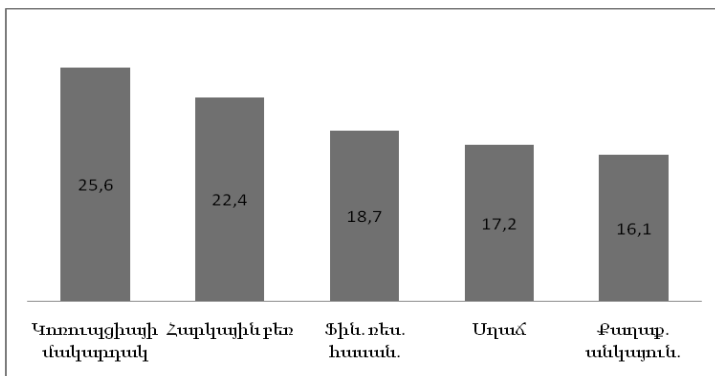
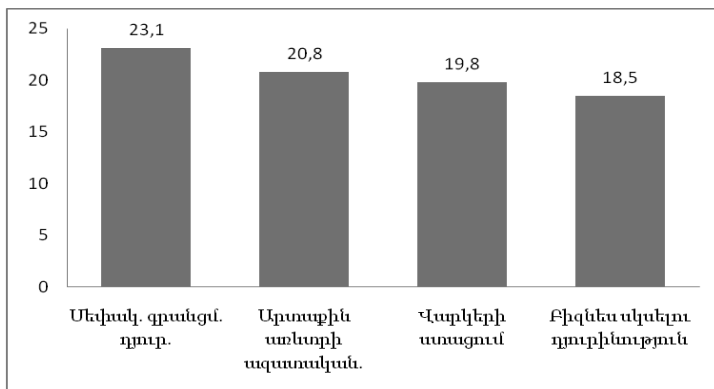

Գծապատկեր 2-ում ներկայացված տվյալները վկայում են, որ ըստ վերափոխումների ընդհանրական համաթվի՝ վերափոխումների համեմատական արդյունավետությամբ ԵԱՏՄ երկրներից առաջատարը Ռուսաստանի Դաշնությունն է 0,978 վարկանիշային միավորով, որին հաջորդում է Ղազախստանը՝ 0,952 վարկանիշային միավորով, ապա՝ ՀՀ-ը՝ 0.906 վարկանիշային միավորով: Բելառուսը և Ղրղզստանը պակաս արդյունավետ են իրականացրել բազմաթնոյթ վերափոխումները՝ համապատասխանաբար 0.869 և 0.847 վարկանիշային միավորներով:

2012-2017 թվականների վերափոխումների ընդհանրական համաթվի 654 ցուցանիշների միջոցով ԵԱՏՄ երկրների համար կատարված գնահատումները ցույց են տվել, որ նշված ժամանակահատվածում ընդհանրական համաթվի հենասյունների վարկանիշային միավորները կրել են էական փոփոխություններ՝ դրսևորելով փոփոխման տարբեր միտումներ: Ստորև ներկայացված են ԵԱՏՄ երկրների տնտեսությունների զարգացմանը առավել նպաստող և զարգացումը սահմանափակող ցուցանիշները 2012-2017թթ.: Հարկ է նշել, որ ստացված արդյունքները դիտարկված են ԵԱՏՄ հինգ երկրների՝ Հայաստանի, ՌԴ-ի, Ղազախստանի, Ղրղզստանի և Բելառուսի համեմատական սոցիալ-տնտեսական զարգացումը բնութագրող վերափոխումների ընդհանրական համաթվի 654 ցուցանիշների, 13 հենասյունների և 17 համաթվերի համատեքստում:

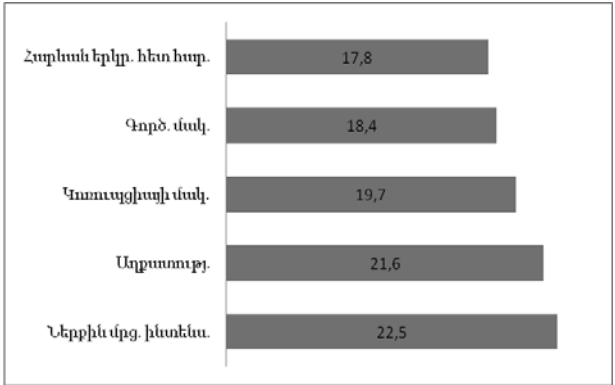
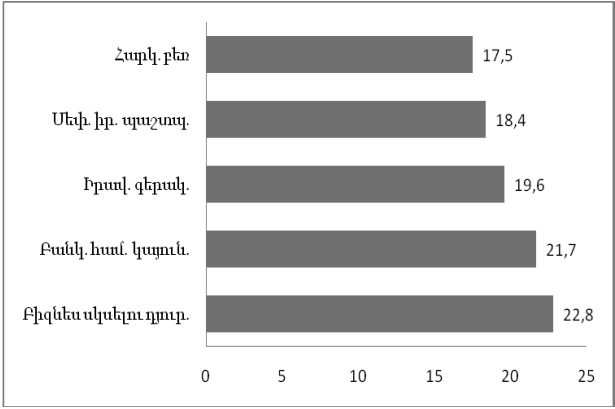
Այսպիսով, *գծապատկեր 3, 4*-ում ներկայացված են Ռուսաստանի Դաշնության տնտեսության զարգացմանը նպաստող և խոչընդոտող հիմնական ցուցանիշներից մի քանիսը:

Գծապատկեր 3, Գծապատկեր 4. 2012-2017թթ. Ռուսաստանի տնտեսության 2012-2017թթ. Ռուսաստանի տնտեսության զարգացմանը նպաստող ցուցանիշները զարգացումը խոչընդոտող ցուցանիշները

Ինչ վերաբերում է ՀՀ-ին, ապա 2012-2017թթ. ընկած ժամանակահատվածում իրականացված բազմաթիվ վերափոխումներից առավելապես հաջողվել են հարկային բեռի, սեփականության իրավունքի պաշտպանության, իրավունքի գերակայության, բանկային համակարգի կայունության և բիզնես սկսելու դյուրիանության ուղղություններով իրականացված բարեփոխումները /տես գծապատկեր 5/:

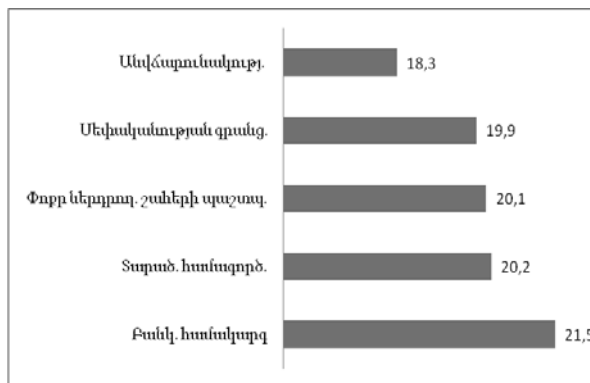
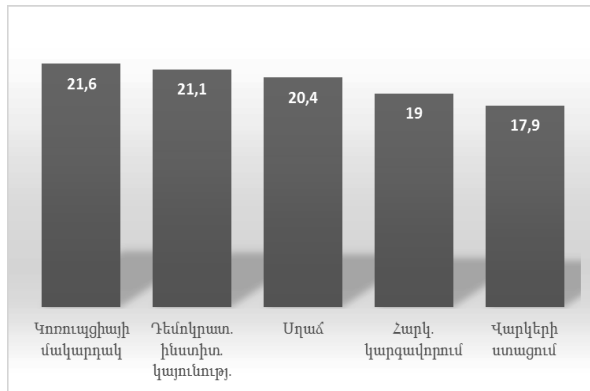
Գծապատկեր 5, Գծապատկեր 6. 2012-2017թթ. Հայաստանի տնտեսության 2012-2017թթ. Հայաստանի տնտեսության զարգացմանը նպաստող ցուցանիշները զարգացումը խոչընդոտող ցուցանիշները

Միևնույն ժամանակ, նույն ժամանակահատվածում ՀՀ-ում պակաս արդյունավետ են իրականացվել կոռուպցիայի հաղթահարման, աղքատության և գործազրկության կրճատման, մրցակցության ինտենսիվացման և հարևան երկրների հետ հարաբերությունների բարելավման ուղղությամբ իրականացված վերափոխումները /տես *գծապատկեր 6*/:

2012-2017թթ.-ին Ղազախստանի տնտեսության զարգացմանը գլխավորապես նպաստել են կոռուպցիայի կրճատման, դեմոկրատական ինստիտուտների կայունացման, սղաճի, հարկաբյուջետային կարգավորման և վարկերի ստացման ուղղություններով իրականացված բարեփոխումները /տես *գծապատկեր 7*/:

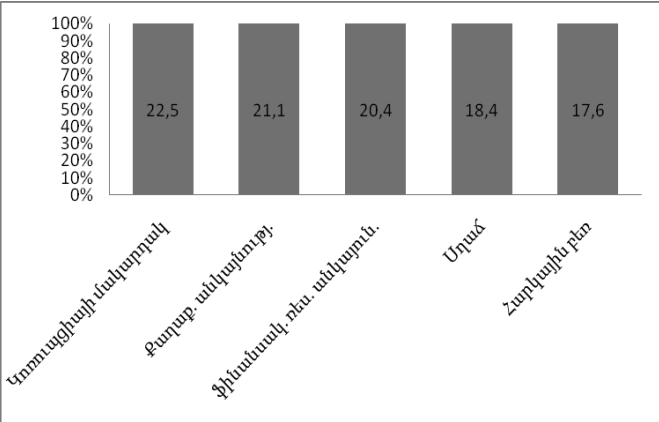
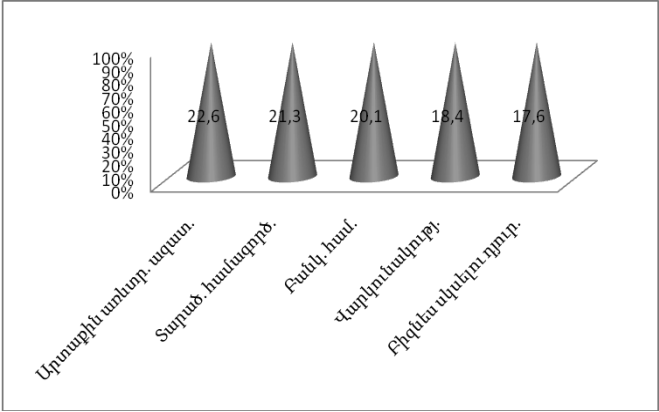
Գծապատկեր 7, Գծապատկեր 8. 2012-2017թթ. Ղազախստանի տնտեսության 2012-2017թթ. Ղազախստանի տնտեսության զարգացմանը նպաստող ցուցանիշները զարգացումը խոչընդոտող ցուցանիշները

Դիտարկված ժամանակահատվածում Ղազախստանի տնտեսության զարգացմանը առավելապես խոչընդոտող ուղղություններից են սեփականության գրանցման, փոքր ներդրողների շահերի պաշտպանության, տարածաշրջանային համագործակցության, բանկային համակարգի և անվճարունակության ինստիտուտները /տես *գծապատկեր 8*/:

ԵԱՏՄ երկրներից Ղրղզստանում հատկապես արդյունավետ են իրականացվել արտաքին առևտրի ազատականացման, տարածաշրջանային համագործակցության, բանկային համակարգի, բիզնես սկսելու դյուրինության ուղղություններով իրականացված բարեփոխումները /տես *գծապատկեր 9*/:

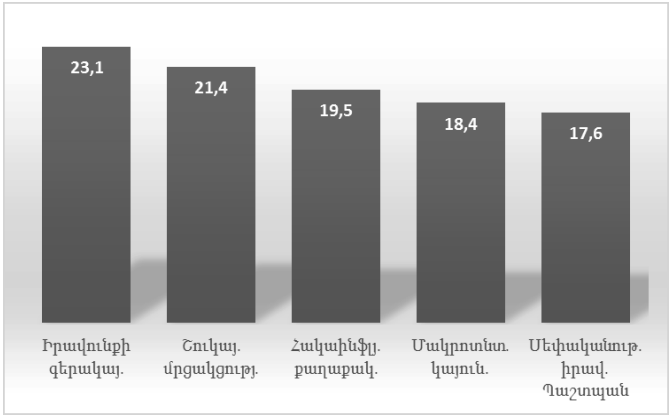
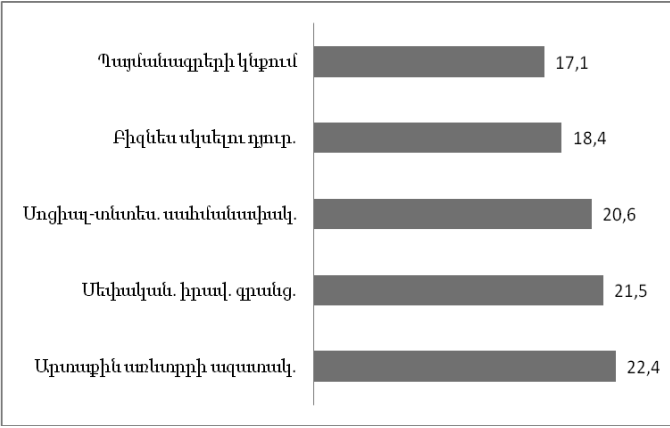
Գծապատկեր 9, Գծապատկեր 10. 2012-2017թթ. Ղրղզստանի տնտեսության 2012-2017թթ. Ղրղզստանի տնտեսության զարգացմանը նպաստող ցուցանիշները զարգացումը խոչընդոտող ցուցանիշները

Միևնույն ժամանակահատվածում Ղրղզստանում ճախողվել են կոռուպցիայի կրճատման, քաղաքական անկայունության, ֆինանսական ռեսուրսների անկայունության, սղաճի և հարկային բեռի ուղղություններում իրականացված քաղաքականությունները /տես *գծապատկեր 10*/:

Բելառուսի տնտեսությունում առավելապես արդյունավետ են իրականացվել բիզնես սկսելու դյուրինության, պայմանագրերի կնքման, սեփականության իրավունքի գրանցման, արտաքին առևտրի ազատականացման ուղղություններով իրականացված քաղաքականությունները /տես *գծապատկեր 11*/:

Գծապատկեր 11, Գծապատկեր 12. 2012-2017թթ. Բելառուսի տնտեսության 2012-2017թթ. Բելառուսի տնտեսության զարգացմանը նպաստող ցուցանիշները զարգացումը խոչընդոտող ցուցանիշները

Իրավունքի գերակայության, շուկայի մրցակցության ինտենսիվացման, հակահինֆլյացիոն քաղաքականության, մակրոտնտեսական կայունության և սեփականության իրավունքի պաշտպանության ուղղությամբ Բելառուսի կառավարությունը պակաս արդյունավետ է գործել, ինչը չի նպաստել տնտեսության զարգացմանը /տես *գծապատկեր 12/:*

Այսպիսով, մեր կողմից առաջարկվող մեթոդաբանությամբ ոչ միայն հնարավոր եղավ դինամիկայում գնահատել և վերլուծել ԵԱՏՄ երկրներում իրականացված վերափոխումների համեմատական արդյունավետությունը, այլ նաև առանձնացնել կոնկրետ երկրի զարգացումը խոչընդոտող կամ նպաստող ուղղություններ:

Կարծում ենք, որ վերոնշյալ ուղղությամբ կատարված հետազոտական աշխատանքը կարող է դրական ազդեցություն ունենալ նաև հայրենական տնտեսագիտական մտքի զարգացման գործում: Գործնական կիրառության տեսանկյունից այն արժեքավոր է այնքանով, որ հնարավորություն կընձեռի խորհրդատվական բնույթի առաջարկություններ ներկայացնել ԵԱՏՄ երկրների կառավարություններին և նրանց առանձին ինստիտուտներին թե՛ իրականացվող վերափոխումների արդյունավետության գնահատման, թե՛ դրանց արդյունավետությունը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ միջոցառումներ իրականացնելու ուղղությամբ:

ԻՆՉ ԱՆԵԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

գիտագործնական խորհրդաժողով

Խմբագիր՝

Լույսա Մեհրաբյան

Հրատ. խմբագիր՝
Տեխն. խմբագիր՝
Սրբագրիչ՝
Էջադրումը՝
Կազմը՝

Արքմենիկ Նիկողոսյան
Արարատ Թովմասյան
Արփի Անտոնյան
Նարինե Հովհաննիսյանի
Վիտալի Ասրիևի

Անտարես

«Անտարես» հրատարակչատուն
ՀՀ, Երևան 0009, Մաշտոցի պող. 50ա/1
Հեռ.՝ (+374 10) 58 10 59, 58 76 69
antares@antares.am
www.antares.am

9 1789939 1763323

Հայաստանի արդյունաբերողների
և գործարարների միություն

Երևանի պետական համալսարան
Տնտեսագիտության և
կառավարման ֆակուլտետ

Աճաք